

Η αναθεώρηση του ΠΕΣΔΑΚ θεωρούμε ότι βρίσκεται στη σωστή κατεύθυνση και στη φάση αυτή δεν κρίνουμε σκόπιμο να ανατραπεί ο σχεδιασμός ώστε να προχωρήσει η διαδικασία χωρίς εμπόδια. Ωστόσο είναι σκόπιμο να γίνουν παρατηρήσεις και προτάσεις που μπορούν να τον βελτιώσουν στα σημεία είτε στη φάση της εφαρμογής είτε σε ένα επόμενο στάδιο. Και αυτό διότι στον προτεινόμενο Σχεδιασμό οι μονάδες επεξεργασίας σύμμεικτων απορριμμάτων είναι ευνοημένες σε σύγκριση με τις μονάδες ανακύκλωσης και κομποστοποίησης, έτσι ώστε σε βάθος χρόνου να περιορίζεται η ανακύκλωση και η κομποστοποίηση σε χαμηλά επίπεδα. Ακριβώς γι αυτή την ανισορροπία, επειδή δηλαδή ευνοείται η επεξεργασία μεγάλων ποσοτήτων σύμμεικτων απορριμμάτων, ο κίνδυνος να επιστρέψει αργότερα η πρόταση της καύσης εξακολουθεί να είναι υπαρκτός. Αυτή η

ανισορροπία οφείλεται κυρίως στη συνέχιση της λειτουργίας της μονάδας βιολογικής ξήρανσης, αλλά και στο ενδεχόμενο η λειτουργία των άλλων μονάδων επεξεργασίας σύμμεικτων να προσανατολιστεί περισσότερο στην παραγωγή καύσιμου RDF (πλαστικό, χαρτί και άλλα καύσιμα υλικά) παρά στην ανακύκλωση και την κομποστοποίηση.

Η Πρόληψη, η Διαλογή στην Πηγή, η Ανακύκλωση, η Επαναχρησιμοποίηση και η Κομποστοποίηση είναι τα μόνα ρεαλιστικά και βιώσιμα σενάρια για τη διαχείριση των απορριμμάτων σήμερα. Και αυτό διότι αυτές είναι οι πλέον οικονομικές και φιλικές στο περιβάλλον επιλογές και είναι σύμφωνες με τις υποχρεώσεις της χώρας μας, όπως ορίζονται από τις οδηγίες και τις κατευθύνσεις της Ε.Ε.. Όλες οι προτάσεις που έχουμε να κάνουμε για τη βελτίωση και την εφαρμογή του Περιφερειακού Σχεδιασμού Διαχείρισης των Αποβλήτων της Κρήτης είναι ακριβώς σε αυτή στην κατεύθυνση: τη μεγαλύτερη δυνατόν ανάκτηση των απορριμμάτων στην πηγή και τη μείωση των σύμμεικτων που θα οδηγούνται σε καύση ή ταφή στους ΧΥΤΑ. Σημαντική παράμετρος σε αυτό το στόχο είναι η μεγαλύτερη εμπλοκή των δήμων και των πολιτών στη διαχείριση των απορριμμάτων.

Η ανακύκλωση, η επαναχρησιμοποίηση και η κομποστοποίηση μπορούν να αποφέρουν έσοδα από την πώληση υλικών όπως μέταλλα, γυαλί, χαρτί, πλαστικά, ανακατασκευασμένα προϊόντα, κομπόστ κ.ά. Ευνοώντας την ανακύκλωση και την κομποστοποίηση μειώνεται κατά πολύ ο όγκος των απορριμμάτων που καταλήγει στους ΧΥΤΑ και επομένως επιμηκύνεται ο χρόνος ζωής τους. Η ανακύκλωση και η κομποστοποίηση επιτυγχάνουν υψηλότερους στόχους όταν γίνεται Διαλογή στην Πηγή (ΔσΠ). Αντίθετα, από την επεξεργασία σύμμεικτων απορριμμάτων, αυτών που σήμερα προέρχονται από το σύστημα των πράσινων κάδων, ενώ η μεγαλύτερη ποσότητα μετά την επεξεργασία μπορεί να εκτραπεί προς ανακύκλωση ή κομποστοποίηση, σημαντικό επίσης μέρος τους οδηγείται είτε για ταφή, είτε σαν εναλλακτικό καύσιμο σε τσιμεντάδικα, είτε για καύση σε εργοστάσια καύσης.

Τι προτείνουμε:

1. Οι 4 μονάδες επεξεργασίας θα πρέπει να σχεδιαστούν έτσι ώστε **α**) να μπορούν να δέχονται και προδιαλεγμένα οργανικά και όχι μόνο σύμμεικτα απορρίμματα,
β)
να παράγουν πολλά ανακυκλώσιμα υλικά,
γ)
να παράγουν κομπόστ από το οργανικό κλάσμα και
δ)
εάν έχουν και αναερόβια χώνευση να μπορούν να παράγουν και ηλεκτρική ενέργεια. Οι 4 μονάδες δεν πρέπει να σχεδιαστούν για να βγάζουν RDF (καύσιμο υλικό που περιέχει κυρίως πλαστικό και χαρτί), διότι αυτό θα σημαίνει ότι θα πρέπει να οδηγείται σε μονάδα καύσης. Εάν το μικρό υπόλειμμα που θα βγάζουν μπορούν να το πάρουν τα τσιμεντάδικα σαν εναλλακτικό καύσιμο σε Ελλάδα ή Κύπρο με κόστος συγκρίσιμο με το κόστος ταφής, τότε καλώς να το πάρουν για να μειωθούν και οι ποσότητες προς τελική ταφή των υπολειμμάτων.

2. Η μονάδα βιολογικής ξήρανσης, με ετήσια παραγωγή 45.000 τόνων SRF (καύσιμο όπως το RDF μαζί με οργανικά υλικά) είναι το μεγάλο αγκάθι του ΠΕΣΔΑ της Κρήτης. Είναι μια επιλογή που έγινε στο παρελθόν με απόλυτο προσανατολισμό την κατασκευή εργοστασίου καύσης απορριμμάτων. Όσο εξακολουθεί να λειτουργεί όπως είναι σήμερα, διαχειριζόμενη μια τεράστια ποσότητα σύμμεικτων, θα περιορίζεται η ανακύκλωση και η κομποστοποίηση και θα υπάρχει πάντα ο κίνδυνος να επανέλθει η πρόταση για την κατασκευή μονάδας καύσης στην Κρήτη. Είχαμε προτείνει σε άλλη ευκαιρία (Αύγουστος 2012) να μετατραπεί η βιολογική ξήρανση σε μονάδα μηχανικής διαλογής ή σε μονάδα κομποστοποίησης. Αν αυτές οι προτάσεις μας δεν υιοθετηθούν σε ένα επόμενο στάδιο αυτό που προτείνουμε να γίνει σήμερα -στο πλαίσιο του εκσυγχρονισμού που προβλέπεται για τη μονάδα- είναι α) να αυξήσει τα ανακτώμενα ανακυκλώσιμα υλικά (κυρίως χαρτί και πλαστικά) β) να διερευνηθεί εάν είναι τεχνικά εφικτό να διαχωρίζει (με ένα ειδικό κόσκινο trommel) το μεγάλο μέρος του οργανικού κλάσματος από το SRF και να μπορεί να το στέλνει για περαιτέρω κομποστοποίηση. Εάν γίνουν αυτά, η μονάδα θα παράγει πολύ περισσότερα ανακυκλώσιμα υλικά και σημαντικό οργανικό κλάσμα το οποίο θα μπορούσε να πηγαίνει είτε στη μονάδα της Χερσονήσου, είτε σε άλλη μονάδα για περαιτέρω κομποστοποίηση. Το υπόλοιπο και πολύ λιγότερο SRF ή RDF που θα παράγεται από τη μονάδα, αν ισχύουν όσα προβλέπονται στη μελέτη, μπορεί να σταλεί στο τσιμεντάδικο στην Κύπρο για εναλλακτικό καύσιμο. Αν όμως δεν ισχύουν τότε θα έχουμε μια μεγάλη ποσότητα απορριμμάτων που μετά από μια ακριβή επεξεργασία θα οδηγείται στην ταφή με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

3. Να εξεταστεί αν μπορεί προβλεφθεί η εγκατάσταση **ενός ακόμα Κέντρου Διαλογής Ανακυκλώ σιμων Υλικώ ν** (ΚΔΑΥ), είτε σε μια νέα θέση, είτε στην προβλεπόμενη δεύτερη μονάδα επεξεργασίας στην ενότητα Ηρακλείου. Αυτό θα βοηθήσει στην καλύτερη πρόσβαση από περισσότερες περιοχές και θα επιτρέψει την επεξεργασία μεγαλύτερης ποσότητας προδιαλεγμένων απορριμμάτων ώστε

να ενισχυθεί το ρεύμα της ανακύκλωσης. Αυτή η μονάδα, που μπορεί να δημιουργηθεί με τη σύμπραξη δήμων σε ένα ενιαίο φορέα, θα βοηθήσει στο να εκπονήσουν οι δήμοι τοπικά διαχειριστικά σχέδια και να τεθούν πιο φιλόδοξοι στόχοι για ανακύκλωση.

4. Να τοποθετηθεί **άμεσα ο τρίτος καφέ κάδος** για τα οργανικά παντού στην Κρήτη για να αρχίσει να εκτρέπεται το οργανικό κλάσμα των απορριμμάτων και παράλληλα να εκπαιδεύονται και ενημερώνονται οι πολίτες.

5. Στο προσεχές μέλλον θα μπορούσε να τοποθετηθεί και ένας **ξεχωριστός κάδος για το χαρτί** , που σήμερα αποτελεί το 70-80% του περιεχομένου των μπλε κάδων. Έτσι τα ΚΔΑΥ θα έχουν μικρότερο κόστος λειτουργίας ή/και θα μπορούν να εξυπηρετούν 4-5 περισσότερο πληθυσμό από τον σημερινό.

6. Στο Σχεδιασμό έχουν προσδιοριστεί γεωγραφικά **διαχειριστικές ενότητες** που περιλαμβάνουν τους δήμους, οι οποίες όμως δεν είναι ενιαίες αλλά διαφοροποιούνται ανάλογα με το είδος των απορριμμάτων. Γνωρίζουμε ότι αυτό το επιτρέπει ο νόμος και κατανοούμε την λογική αυτής της διαφοροποίησης αλλά πιστεύουμε ότι αν κάθε διαχειριστική ενότητα είναι ενιαία, δηλαδή αν περιλαμβάνει όλο το φάσμα της διαχείρισης των απορριμμάτων χωρίς διασπάσεις και ελλείψεις, αυτό θα διευκολύνει τα μέγιστα τους δήμους στο να καταστρώσουν αποτελεσματικά τοπικά διαχειριστικά σχέδια με υψηλούς στόχους ανακύκλωσης και κομποστοποίησης τους οποίους θα παρακολουθούν και να αναλάβουν όλο το μερίδιο ευθύνης που τους αναλογεί.

7. Στο σχεδιασμό της Διαλογής στην Πηγή να συμπεριληφθούν και οι **μηχανικοί κομποστοποιητές**
για τους μεγάλους παραγωγούς οργανικών αποβλήτων, όπως ξενοδοχεία, εστιατόρια, χώροι εστίασης, catering, στρατόπεδα, κατασκηνώσεις, νοσοκομεία, λαϊκές αγορές, βιομηχανίες βιοτεχνίες τροφίμων κ.ά. και να καθοριστούν κίνητρα και αντικίνητρα με βάση το ύψος των δημοτικών τελών.

8. Να ξεκαθαριστεί από την Περιφέρεια από πού θα χρηματοδοτηθούν τα **Πράσινα Σημεία**, πότε θα γίνει αυτό και πόσα θα είναι. Εμείς προτείνουμε να γίνουν τουλάχιστον 7, αλλά αν αποφασιστεί να γίνουν περισσότερα, ακόμη καλύτερα.

9. Να επιδιώξουμε να εφαρμοσθεί η πολιτική του «**Πληρώ νω Όσο Πετάω**» (ΠΟΠ) στα δημοτικά τέλη καθαριότητας για να υπάρχουν επιπλέον κίνητρα στους πολίτες ώστε να συμμετέχουν αποτελεσματικότερα στις δράσεις πρόληψης και εναλλακτικής διαχείρισης. Αν η Διαλογή στην Πηγή συνδυαστεί με συστήματα ΠΟΠ για δικαιότερη χρέωση των δημοτικών τελών με βάση το βάρος των απορριμμάτων, όπως έχει δείξει η εμπειρία όπου έχει εφαρμοστεί, το αποτέλεσμα θα είναι θεαματικό. Για το σκοπό αυτό η Περιφέρεια Κρήτης πρέπει να συμβάλει στην προσπάθεια που γίνεται να πειστούν μέσα στο 2013 ΥΠΕΚΑ, ΚΕΔΕ, ΕΟΑΝ και ΥΠΕΣ για την αλλαγή της σχετικής νομοθεσίας, που σήμερα το απαγορεύει. Μόλις αλλάξει η νομοθεσία θα πρέπει η περιφέρεια να οργανώσει την πιλοτική εφαρμογή του στους δήμους και μετά να επεκταθεί σε εθελοντική βάση.

10. Να ενθαρρυνθεί το σύστημα **Πόρτα-Πόρτα** όπου οι κάδοι Διαλογής στην Πηγή αντιστοιχούν σε κάθε κατοικία γιατί έτσι εξασφαλίζεται μεγαλύτερη υπευθυνότητα από τους δημότες και απαλλάσσονται οι δρόμοι από τους κάδους. Είναι βέβαια στο χέρι των δήμων να αποφασίσουν τι τους εξυπηρετεί καλύτερα. Πάντως στη Ρώμη που εφαρμόστηκε το σύστημα κατά περιοχές, όπου γίνεται η συλλογή πόρτα-πόρτα το ποσοστό χωριστής συλλογής ανέρχεται στο 65%, ενώ στην περιοχή που δεν εφαρμόζεται το ποσοστό της χωριστής συλλογής είναι 23%. Με αυτό το μέτρο προετοιμάζεται το έδαφος για τη μελλοντική αποτελεσματική εφαρμογή του «Πληρώνω Όσο Πετάω».

11. Η Περιφέρεια να προωθήσει σε συνεργασία με τους κεντρικούς δήμους του νησιού τη δημιουργία πολλών μικρών ή μεγαλύτερων **Κέντρων Επαναχρησιμοποίησης** σε όλη την Κρήτη μέσω αντίστοιχων κοινωνικών ή δημοτικών επιχειρήσεων. Πρόκειται για κοινωνικές επιχειρήσεις που συλλέγουν, ταξινομούν και μεταπωλούν απορριφθέντα προϊόντα, προκειμένου να ενισχύσουν την επαναχρησιμοποίηση ή την ανακύκλωσή τους. Με την επαναχρησιμοποίηση εξοικονομείται ενέργεια, μειώνεται ο όγκος των απορριμμάτων, δημιουργούνται πολλές θέσεις εργασίας. Ο κατάλογος των επαναχρησιμοποιούμενων αντικειμένων είναι σχεδόν απεριόριστος: Γραφεία, τραπέζια, καρέκλες, ράφια, υπολογιστές εκτυπωτές, φαξ, τηλεοράσεις, βίντεο, ιατρικός εξοπλισμός και προμήθειες, φάρμακα, οικιακά είδη, ρούχα, πιάτα, χρώματα και πάρα πολλά ακόμη. Ένα εξαιρετικό παράδειγμα μπορούμε να βρούμε στη Φλάνδρα του Βελγίου όπου με 5,9 εκατ. πληθυσμό λειτουργούν 31 κέντρα επαναχρησιμοποίησης με 118 καταστήματα και 10 κέντρα επαναχρησιμοποίησης ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού. Ο κύκλος εργασιών είναι 19 εκατ. ευρώ ενώ απασχολούνται περίπου 3000 εργαζόμενοι -κατά 70% μακροχρόνια άνεργοι που διαφορετικά θα ήταν πολύ δύσκολο να απασχοληθούν σε άλλους τομείς.

12. Να παρουσιαστεί από την Περιφέρεια ένα **ολοκληρωμένο πρόγραμμα ενημέρωσης** των πολιτών και των τουριστών, που να περιλαμβάνει οπωσδήποτε μεταξύ άλλων και τα εξής: α) Συστηματική ενημέρωση στα σχολεία, β) Συστηματική ενημέρωση Πόρτα – Πόρτα κατοικιών, επιχειρήσεων και ξενοδοχείων, γ) Πολλές στοχευμένες δράσεις ενημέρωσης.

Αυτές οι ενημερώσεις θα πρέπει να επαναλαμβάνονται με τακτικό ρυθμό ώστε να αυξάνεται σταδιακά η συμμετοχή των πολιτών στη Διαλογή στην Πηγή, να αυξάνεται η ανακύκλωση και η κομποστοποίηση και να μειώνεται το κόστος διαχείρισης των απορριμμάτων.

13. Προτείνουμε επίσης **α)** να δημιουργηθεί ένας κεντρικός Περιφερειακός **ιστότοπος για την ενημέρωση**
των πολιτών γύρω από τα συστήματα που μπορεί να εφαρμοστούν όπως ο διαχωρισμός των απορριμμάτων, η σημασία της ανακύκλωσης, της επαναχρησιμοποίησης, της κομποστοποίησης, πρακτικές συμβουλές κλπ. Στον ίδιο ιστότοπο να υπάρχει ένα σύστημα διαφάνειας, παρακολούθησης και αξιολόγησης της επίτευξης των στόχων που να είναι προσβάσιμο από όλους τους πολίτες.
β)
να ανοίξει
τηλεφωνική γραμμή χωρίς χρέωση
για την ενημέρωση των πολιτών για κάθε απορία γύρω από τη διαχείριση των απορριμμάτων στην Περιφέρεια.

14. Ο χαρακτήρας διαχείρισης των απορριμμάτων μπορεί να είναι είτε δημόσιος, είτε κοινωνικός, είτε συνεταιριστικός, είτε ιδιωτικός. Αυτό είναι μια επιλογή που συνδέεται με το ποιος έχει τον έλεγχο αυτής της σημαντικής δραστηριότητας, με τις δεσμεύσεις σε συγκεκριμένο τρόπο διαχείρισης, με το αναμενόμενο κόστος, με τη διασφάλιση θέσεων εργασίας κ.ά. Επομένως χρειάζεται μεγάλη προσοχή στον χειρισμό. Είναι πολύ πιθανό οι συμβάσεις Συμπράξεων Ιδιωτικού και Δημόσιου Τομέα (ΣΔΙΤ) που θα γίνουν να εκτοξεύσουν το κόστος και τα δημοτικά τέλη στα ύψη. Οι δήμοι και οι δημότες θα επιθυμούν να εκτρέπουν με κομποστοποίηση, Πράσινα Σημεία και ανακύκλωση σημαντικές ποσότητες αποβλήτων από τις μονάδες επεξεργασίας για να μειώσουν το κόστος. Όμως εάν δεν εισέρχονται στις μονάδες οι «εγγυημένες» ποσότητες πιθανόν να υπάρχει ρήτρα που θα πληρώνουμε όλοι με συνέπεια νέα αδιέξοδα. Είναι χαρακτηριστική η εμπειρία της μονάδας επεξεργασίας στην περιοχή Κόσιη της Λάρνακας στην Κύπρο. Λόγω της οικονομικής κρίσης, η εισερχόμενη ποσότητα είναι μικρότερη από την εγγυημένη, με αποτέλεσμα να πληρώνουν ρήτρα και το κόστος ανά τόνο να έχει αυξηθεί από τα αρχικά 60-70 στα 83 ευρώ ανά τόνο για τους δήμους (Ιούνιος 2013), ενώ ένα επιπλέον σημαντικό ποσό ανά τόνο δίνεται και από την Κυπριακή κυβέρνηση προς τον ανάδοχο. Εμείς προκρίνουμε τη διαχείριση των απορριμμάτων από δημόσιους, κοινωνικούς και συνεταιριστικούς φορείς. Εφόσον όμως οι συνθήκες ευνοήσουν τις συμβάσεις ΣΔΙΤ, προτείνουμε α) να μην υπάρχουν δεσμεύσεις για εγγυημένη ποσότητα και ποιότητα των απορριμμάτων, που θα παραδίνονται στα εργοστάσια επεξεργασίας, β) να προβλέπεται σαφώς μικρότερο gate fee για να παραδιδόμενα προδιαλεγμένα οργανικά, και γ) να προβλέπεται στους όρους και τις προϋποθέσεις των συμβάσεων με τους αναδόχους κατασκευαστές, η παραχώρηση των μονάδων στους ΦοΣΔΑ (εάν αυτοί θέλουν και μπορούν) είτε μετά από 5 χρόνια λειτουργίας, είτε στο χρόνο που η εκάστοτε κυβέρνηση κρίνει πιο θετικό να λύσει την σύμβαση.

15. Στο Σχεδιασμό υπάρχει μεν αναφορά στα **Απόβλητα Εκσκαφώ ν Κατασκευώ ν & Κατεδαφίσεων** (ΑΕΚΚ) αλλά δεν δίνεται ιδιαίτερη έμφαση και συγκεκριμένες λύσεις όπως στα υπόλοιπα ρεύματα αποβλήτων. Θεωρούμε ότι οι δράσεις που θα πρέπει να γίνουν από κοινού με την Περιφέρεια και τους ιδιώτες είναι η καταγραφή της ποσότητας των ΑΕΚΚ, ώστε να γίνει κατάλληλη χωροθέτηση των μονάδων επεξεργασίας και ανακύκλωσης, αλλά και η ποιοτική εκτίμηση της σύστασης των ΑΕΚΚ. Στη συνέχεια είναι επιβεβλημένη η δημιουργία ενός Συστήματος Εναλλακτικής Διαχείρισης στο οποίο θα είναι υποχρεωτική η ενεργή συμμέτοχη των κατασκευαστών με ταυτόχρονη δημιουργία αδειοδοτημένων χώρων προσωρινής αποθήκευσης ΑΕΚΚ μέχρι την μεταφορά τους στις εγκεκριμένες εγκαταστάσεις διαχείρισής τους.

16. Για τους ίδιους λόγους όπως παραπάνω, όσον αφορά τα **γεωργικά απόβλητα**, επειδή πιθανολογούμε ότι αντιπροσωπεύουν μια εντυπωσιακά μεγάλη ποσότητα και επειδή είναι δεδομένο ότι στα περισσότερα καλλιεργούμενα εδάφη της Κρήτης η οργανική ουσία είναι αρκετά υποβαθμισμένη, εφόσον τα ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά τους το επιτρέπουν, κρίνεται απαραίτητη η σύνταξη μελέτης για την χωροθέτηση μονάδων αξιοποίησης των αποβλήτων με σκοπό την παραγωγή κομπόστ για χρήση σε αγροτικές καλλιέργειες και παραγωγή βιοαερίου.